

ПРОЕКТ «ПОСИЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ
МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА СПІВПРАЦІ
З ПИТАНЬ РЕАДМІСІЇ У СХІДНІЙ ЄВРОПІ
(MIGRECO)»

ПРАКТИКИ ЗАХИСТУ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ МІЖЕТНІЧНОЇ НЕНАВИСТІ

МІНІ-ПОСІБНИК
ІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРЕНІНГУ
ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН
ТА МІГРАНТІВ

Фінансується
Європейським
Союзом

IOM Development Fund

*Developing Capacities
in Migration Management*

Співфінансується
Фондом Розвитку
МОМ

Виконується
та співфінансується
Міжнародною організацією
з міграції

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Представництво
Фонду ім. Фрідріха
Еберта в Україні

Тренінги було здійснено за фінансової підтримки Європейського Союзу та Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Зміст публікації є предметом відповідальності її авторів і не може бути розцінений як такий, що представляє погляди Європейського Союзу, Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні чи Міжнародної організації з міграції

Пазинич Т. Свєрдлова О., Основи захисту і попередження проявів міжетнічної ненависті: практичний посібник для представників національних громад і мігрантів – К.: Представництво МОМ в Україні, Регіональне представництво Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні, 2015. – 28 с.

© Міжнародна організація з міграції (МОМ), Представництво в Україні, 2015.

Усі права захищено. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена без письмового дозволу Європейського Союзу, Регіонального представництва фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Міжнародної організації з міграції.

Представництво
Європейського Союзу в Україні

вул. Володимирська, 101,
Київ, 01033

Тел.: +38 044 390 80 10

E-mail: delegation-ukraine@eeas.europa.eu
www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine

Представництво Фонду
ім. Фрідріха Еберта в Україні

вул. Пушкінська, 34
Київ, 01004

Тел.: +38 044 234 0 038

Факс: +38 044 451 40 31

E-mail: mail@fes.kiev.ua
www.fes.kiev.ua

Представництво
МОМ в Україні

вул. Михайлівська, 8,
Київ 01001

Тел.: +38 044 568 50 15

Факс: +38 044 568 50 16

E-mail: iomkiiev@iom.int
www.iom.org.ua

«Відкритий простір», Київ, 28 січня 2015 року

Основною метою проекту,

в рамках якого були проведені тренінги, була підтримка українського Уряду у виконанні Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Одним із компонентів проекту було проведення навчання для співробітників правоохоронних органів щодо протидії злочинам на ґрунті нетерпимості. Саме завдяки рекомендаціям представників правоохоронних органів виникла ідея організувати навчання і для представників громад національних меншин та мігрантів

Цільова аудиторія:

представники громад національних меншин та мігрантів з різних областей України

Підхід до організації навчання:

- Тривалість навчання два з половиною дні (див. програму тренінгу у додатку 1)
- Навчання проводили п'ять тренерів. Один – співробітник органів внутрішніх справ, другий – представник Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, решта представляли громадські організації, які займаються моніторингом злочинів на ґрунті нетерпимості та захистом прав меншин
- Оптимальна кількість учасників – 20-25 осіб
- Усі сесії супроводжуються аналізом прикладів подібних злочинів в Україні
- Вдалим є початок з технології «Відкритий простір», коли учасники самостійно визначають конкретні питання у рамках теми тренінгу та власні можливості щодо їх вирішення

РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОРИСТАННЯ ДАНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ В РАМКАХ ПРОВЕДЕННЯ ДВОХ ТРЕНІНГІВ

Статистичні дані щодо учасників тренінгів:

64 учасники пройшли навчання у двох містах – Києві та Одесі

— Усі проанкетовані учасники відзначили актуальність тематики тренінгу

89%

опитаних заявили, що змінили розуміння теми в результаті проходження тренінгу

Результати з анкетування перед та після проведення тренінгів (див. анкету у додатку 2):

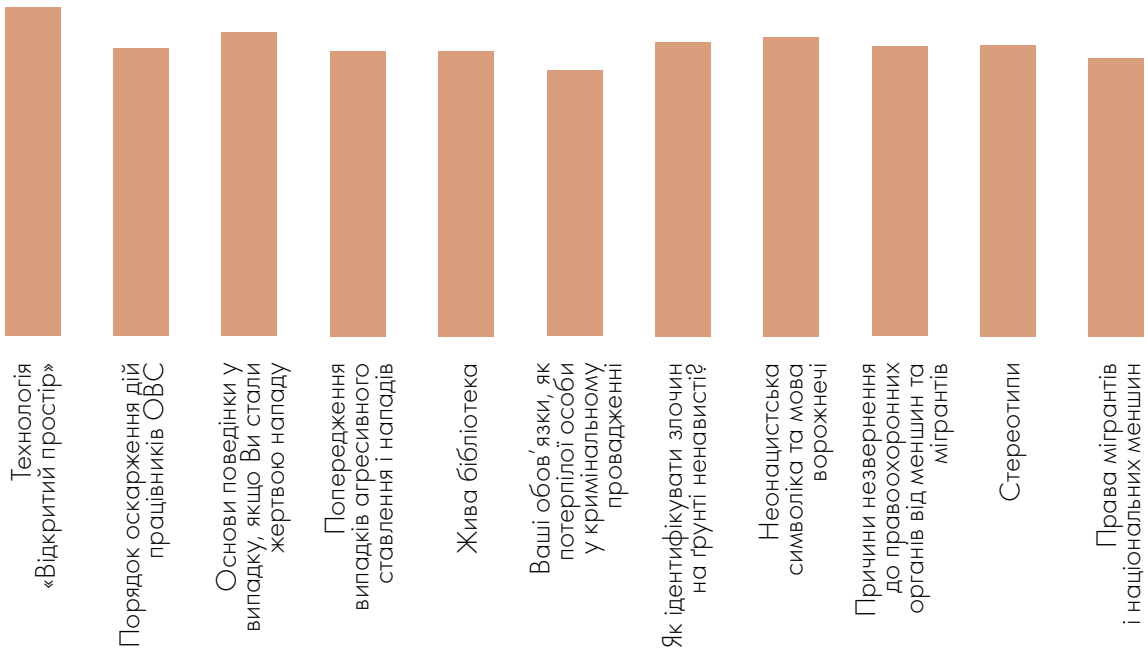
42 учасники (65%) узяли участь в опитуванні після тренінгу, але нижче наведено аналіз результатів лише другого анкетування, в якому узяли участь 18 осіб

Узагальнені результати оцінювання учасниками якості тренінгових сесій (мінімальна оцінка – 1 і максимальна – 5) показують, що **найбільш популярними були технологія «Відкритий простір», а також сесії про неонацистську символіку та про основи поведінки у випадку, якщо Ви стали жертвою нападу.**

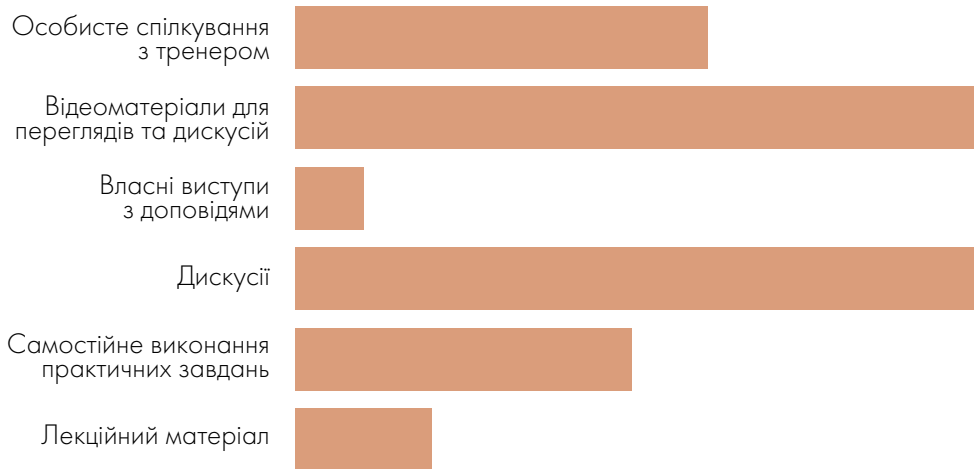
12 учасників (67%) вказали, що вони самі або їхнє близьке оточення (друзі, родичі) стикалися з ситуаціями прояву нетерпимості на етнічному або релігійному підґрунті

100%

зазначили, що задоволені результатами тренінгу

Результати опрацювання побажань учасників свідчать, що **найбільш ефективним форматом роботи з цієї теми є проведення дискусій та перегляд відеоматеріалів**

ВИТЯГИ З ТЕМАТИЧНИХ СЕСІЙ

1. ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОМАД І МІГРАНТІВ в Україні представлені у таких Законах:

- Закон України «Про національні меншини в Україні»¹
- Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»²
- Закон України «Про імміграцію»³

2. ЯК ІДЕНТИФІКУВАТИ ЗЛОЧИНИ НЕТЕРПИМОСТІ

З 2006 року громадські організації в Україні фіксують випадки нетерпимості щодо представників різних етнічних груп, які можуть бути іноземними громадянами, українськими громадянами, які належать до певної національної меншини, іноземними студентами. Об'єктом нетерпимості може бути як людина, так і власність, яка асоціюється з певною національною або релігійною групою (синагога, мечеть, кладовище, приватний будинок тощо). Прояви нетерпимості зазвичай супроводжують усні образи та приниження, насильство, рідко із використанням зброї. Ці прояви нетерпимості є непровакованими, їх здійснюють свідомо з метою поширення послання страху та небезпеки серед усіх представників цієї ж громади.

Злочини ненависті – це карні діяння, викликані забобонами або упередженим ставленням до певних груп людей.

Таким чином, злочин ненависті складається з двох виразних елементів:

- Це діяння, що становить порушення, передбачене кримінальним законодавством;
- Під час скоєння злочину порушник діє на основі упередженого ставлення чи забобонів.

Отже, виконавець злочину ненависті обирає жертву на основі її *приналежності або начебто принадлежности* до певної групи. Якщо злочин полягає у нанесенні пошкоджень власності, така власність обирається тому, що вона належить члену групи жертв, та може включати у себе культові місця, приміщення для проведення культурних заходів, транспортні засоби або сімейне помешкання.

Упереджене ставлення або забобони у широкому сенсі можуть розумітися як упереджене негативне ставлення, нетерпимість або ненависть до конкретної групи осіб. Ця група повинна мати спільні риси,

1 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

2 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>

3 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>

що є незмінними чи фундаментальними, наприклад, «расова» або національна приналежність, мова, релігія, громадянство, сексуальна орієнтація чи інші ознаки.

Злочини ненависті слід відрізнити від дискримінації

Незважаючи на те, що злочини ненависті можна розглядати як крайній прояв дискримінації, а більшість НУО, що борються зі злочинами ненависті, також борються із дискримінацією, важливо проводити різницю між цими двома концепціями. Прояви дискримінації не містять основного аспекту, що становить злочин. Питання дискримінації розглядаються згідно із цивільним правом, навіть якщо покарання є кримінальною санкцією. Правові та інституційні рамки, що регулюють питання дискримінації та злочинів ненависті, таким чином, є різними.

Чому злочини ненависті відрізняють від інших злочинів?

Наслідки злочинів ненависті можуть бути набагато більшими, ніж наслідки злочинів, не викликаних упередженим ставленням, особливо щодо наслідків для окремої людини, її найближчого оточення та суспільства в цілому. Ці серйозніші наслідки є однією з ключових причин, чому злочини ненависті мають розглядатися окремо від схожих злочинів, які не були викликані упередженнями.

Ширші наслідки для суспільства

Якщо злочини ненависті не розслідуються ретельно та не переслідуються в судовому порядку, це може стати сигналом для злочинців, що вони можуть вільно продовжувати свою діяльність, що може заохочувати інших до скоєння схожих злочинів. Безкарність виконавців злочинів ненависті підвищує загальний рівень злочинності. За відсутності захисту від насильства, породженого злочинами ненависті, громади меншин втрачають впевненість у правоохоронних та урядових органах, що робить ці групи ще більш маргіналізованими. У найгірших випадках злочини ненависті можуть призвести до нападів з боку жертв, які стають початком спіралі насильства. Моделі злочинів ненависті можуть стати важливим індикатором «тріщин» у суспільстві та раннім попередженням початку соціального або етнічного конфлікту.⁴

Приклади злочинів, в яких наявний мотив нетерпимості⁵

- **11 березня** 2014 року приблизно о 16:00 виходець із Чаду разом із дружиною та сином йшли вулицею Корольова в **Одесі**, коли до них підійшли шестеро людей та почали обзивати їх «мавпами» та «чорними», говорили, що «Україна для українців» і запитували, навіщо ті приїхали до України. Після цього вони напали на чоловіка. Перехожі допомогли йому відбитися від нападників. *Постраждалий відмовився подавати скаргу до міліції, оскільки вважає це марним.*
- **11 листопада** 2014 року зранку на будівлі 170-ї єврейської школи **міста Харків** було виявлено антисемітські графіті та написи. На стінах школи написали «бий жидів», зобразили перекреслену зірку Давида, намалювали свастику та привітали прихід нового Голокосту.

4 Попередження та реагування на злочини ненависті: Довідник для НУО у регіоні діяльності ОБСЄ, 7 жовтня 2009 року <http://www.osce.org/odihr/39821?download=true>

5 Звіт мережі «Ініціатива Розмаїття» про повідомлені випадки з підозрою насилля на расовому підґрунті в Україні за 2014 рік

3. ОСНОВИ ЗАХИСТУ ПРАВ У КОНФЛІКТІ

Якщо зауваження та вимоги агресора явно незаконні, мають форму дискримінації, дотримуйтесь таких рекомендацій:

1. Намагайтесь не проявляти у конфлікті емоції щодо поведінки агресора. Це можна використати як аргументи для захисту свої позиції, підкресливши той факт, що Ви намагалися уникнути конфлікту, а ініціатором був інший учасник.
2. Намагайтесь примусити агресора детально пояснити претензії до Вас і його вимоги. Якщо це можливо, приверніть увагу присутніх очевидців на сутність вимог агресора (*ваші та їх показання можуть потім стати важливим доказом у провадженні*).
3. Повідомте агресора про те, що Ви сприймаєте його претензії і вимоги, як дискримінацію, і що його дії можуть бути кваліфіковані працівниками міліції як злочин (передбачений ст. 161 КК України), і вони є кримінально-караними.
4. Намагайтесь зафіксувати технічними засобами учасників і зміст конфліктної ситуації. Зніміть самостійно або попросіть когось із знайомих чи свідків знімати конфлікт на камеру мобільних пристроїв.
5. Намагайтесь привернути увагу до конфлікту максимальної кількості сторонніх осіб. Вони, по-перше, можуть стати Вашими союзниками; по-друге, можуть викликати допомогу у випадку загострення ситуації; по-третє, можуть виступити свідками у кримінальному провадженні.
6. Викликати міліцію через службу «102» (такий виклик буде автоматично зафіксований і за ним обов'язково повинен бути оформлений матеріал перевірки). Після прибуття слідчо-оперативної групи дізнатися, хто слідчий, і повідомити про бажання подати заяву про вчинення злочину та надати пояснення з цього приводу. Обов'язково повідомити про те, що були свідки конфлікту, і він зафіксований за допомогою технічних засобів. Під час оформлення заяви про вчинення правопорушення обов'язково необхідно детально навести всі наслідки, до яких призвів конфлікт. Такими, зокрема, можуть бути такі:
 - *нанесена образа* Вашого почуття гідності, приниження Вашої честі і достоїнства, як представника національної громади або представника релігійної чи іншої групи;
 - *спричинення фізичного болю* (необхідно описати спосіб, яким було його завдано);
 - *тілесні ушкодження* (необхідно детально описати, яке насильство було застосовано, яким способом, на яких ділянках тіла залишились сліди від цього, які відчуття болю відчуваються в цей момент);
 - *викрадене майно, пошкоджені або знищені речі* (розірваний, забруднений одяг, розбита техніка, тощо).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Для кваліфікації дій нападника важливим є те, яке насильство він застосовував щодо Вас і як Ви його сприймали, а не те, які сліди на Вашому тілі від цього залишились.

Так, наслідком застосування насильства до потерпілого може бути неглибока подряпина, розріз м'яких тканин або невеликий крововилив на скроні черепа. А злочинець при цьому намагався нанести тяжкі поранення або навіть вбити потерпілого. Наприклад, він намагався нанести удар по голові важким предметом, але потерпілий ухилився, внаслідок чого удар був легким і залишився невеликий синець. Або, злочинець вихопив ніж, розмахував ним перед потерпілим, але внаслідок того, що останній чинив опір або йому вдалось втекти, від цих дій на тілі залишились неглибокі порізи.

Такі факти свідчать про те, що до потерпілого застосовувалось насильство небезпечно для його життя та здоров'я, у злочинця, можливо, був умисел на вбивство. А легкі тілесні ушкодження (синці, подряпини, розрізи) свідчать про те, що спосіб їх нанесення міг нести небезпеку для життя.

Підсумовуючи вищевказане, **рекомендується під час надання пояснень, а також у заяві про злочин, детально розписати таке:**

- 1) характер насильства, який застосовувався нападником;
- 2) використовувані знаряддя і засоби;
- 3) сила і напрямок ударів;
- 4) спрямованість його умислу (виходячи із сукупності дій нападника);
- 5) як сприймав сам потерпілий дії нападника (чи розумів, що його намагаються вбити або спричинити тяжкі тілесні ушкодження);
- 6) які заходи потерпілий був вимушений вжити для самозахисту (ухилився від ударів, закривався від ножа або пострілів зброї, утік).

Якщо слідчий, не дивлячись на такі пояснення, кваліфікує дії нападника як хуліганство або легкі тілесні ушкодження, повідомте про те, що Ви будете оскаржувати такі його протизаконні дії у встановленому законом порядку.

7. У випадку прибуття на місце події бригади швидкої медичної допомоги не відмовляйтесь від послуг лікаря та госпіталізації. Пам'ятайте, що лікарі зобов'язані у всіх випадках виявлення насильницького завдання тілесних ушкоджень повідомляти до правоохоронних органів. Члени бригади швидкої медичної допомоги можуть виступати свідками у кримінальному провадженні. Крім того, в ході госпіталізації складаються медичні документи (проводиться реєстрація хворого у відповідному медичному закладі; записи заносяться у журнали лікарів, які вели прийом; складається історія хвороби, тощо). Всі ці документи потім виступають важливими джерелами доказів у провадженні.

Тому рекомендується спілкуватися із членами бригади медичної допомоги і лікарями, пояснюючи їм деталі того, що з Вами сталося. Повідомляти про обставини застосування до Вас насильства, слідкувати за повнотою оформлення медичної документації. Від госпіталізації, яку пропонують, не відмовляйтесь.

Надалі відстоюйте свої права у кримінальному провадженні, виходячи із процесуального статусу потерпілого.

4. ОСНОВИ ПОВЕДІНКИ У СПІЛКУВАННІ З ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

4.1. Правила поведінки під час перевірки документів, особистого огляду

Якщо працівник міліції звернувся з проханням пред'явити йому документи, що посвідчують Вашу особу, рекомендується попросити його представитись і пред'явити службове посвідчення.

Дуже уважно вивчіть дані посвідчення, запишіть його номер, прізвище, ім'я, по-батькові, посаду працівника міліції та підрозділ, в якому він працює. Якщо існують сумніви відносно справжності цього документу, подзвоніть в чергову частину відділу органів внутрішніх справ і повідомте, що Вас зупинив працівник міліції, назвіть його прізвище і спитайте, чи дійсно такий працює.

Спитайте працівника міліції, що є приводом для зупинки і перевірки документів. Якщо працівник міліції повідомляє, що причиною перевірки документів виступає зовнішність, атрибути або мова, яка характеризує Вас, як представника національної громади, обов'язково повідомте, що його дії є незаконними, представляють собою дискримінацію, і Ви вимушені будете направити скаргу на його дії.

Пам'ятайте, працівник міліції не має права вилучати у Вас документи! Якщо документи вилучаються під приводом виявлення в них ознак підроблення, ці дії повинні відбуватися в присутності двох понятих, і оформлюватись відповідним протоколом.

Працівник міліції має право проводити особистий огляд Ваших речей. Ця процедура повинна відповідати таким правилам:

1. Ці дії від самого початку до кінця повинні проводитись в присутності двох понятих (запрошення понятих тільки для підписання протоколу є незаконними) однієї з Вами статі.
2. Про хід і результати особистого огляду повинен бути складений протокол. Протокол складається незалежно від того, чи були вилучені речі. Протокол повинен бути підписаний усіма учасниками, які брали участь у цьому заході. Ви маєте право і повинні детально знайомитись із записами в протоколі перед його підписанням, вносити в протокол будь-які зауваження щодо дій працівників міліції, а також доповнення. Маєте право зробити помітку в протоколі про те, що додаєте до нього свої пояснення. Скласти пояснення на окремому аркуші, який працівники міліції зобов'язані будуть долучити до протоколу.
3. Особистий огляд представляє собою *добровільний акт* надання можливості працівникам міліції оглянути вміст кишень, сумок, транспортного засобу тощо. Якщо мають місце примусові дії (застосовується фізична сила, вириваються сумки, розриваються шви одягу, примусово зриваються замки з портфелів чи транспортного засобу, тощо), це свідчить про перевищення влади і службових повноважень працівниками міліції. Примусове обстеження передбачає процедуру проведення обшуку – слідчої дії. Вона проводиться не інакше, як тільки в рамках кримінального провадження і на підставі ухвали суду.

Працівники міліції мають право доправити Вас до районного відділу органів внутрішніх справ (у чергову частину) у таких випадках:

1. Якщо Ви вчинили правопорушення і не відреагували на вимогу припинити протиправну поведінку.

2. Якщо Ви допустили протиправні дії та на звернення працівника міліції не змогли пред'явити документи, що посвідчують Вашу особу.
3. Якщо Ви знаходитесь у нетверезому стані у громадському місці, і
 - Ваш вигляд не відповідає людській гідності;
 - Ви не можете нормально пересуватись;
 - Ви можете нанести шкоду собі або оточуючим.

Працівник міліції на Вашу вимогу зобов'язаний вибачитись, якщо його дії були безпідставними. Якщо Вашому майну було завдано шкоду, працівник міліції зобов'язаний її відшкодувати (п. 139 Статуту патрульно-постової служби України).

4.2. Правила поведінки під час затримання і допиту

Перш за все, звертаємо увагу на те, що *необхідно розрізняти затримання за адміністративне правопорушення і затримання за підозрою у вчиненні злочину.*

Затримання, як правило, представляє собою комплекс заходів, до яких відносяться:

- фізичне захоплення і утримання;
- примусове доправлення в чергову частину;
- особистий обшук або огляд;
- поміщення в камеру затриманих або доставлених.

Дуже часто ці дії супроводжуються (або здійснюється паралельно з) допитом особи. Затримання для кожної людини представляє собою вкрай стресову ситуацію. Дуже часто в цій ситуації люди себе неправильно поведуть, що негативно впливає на їх подальшу долю.

Виходячи із власного досвіду і аналізу спеціальної літератури, можна навести такі **типові помилки людей під час затримання і спілкування з працівниками міліції:**

1. Затриманий намагається чинити фізичний опір працівникам міліції, тікати.
2. Затриманий висловлює обурення, намагається образити працівників міліції, повідомляє про своє знайомство з високопосадовцями, погрожує всім звільненням.
3. Затриманий впадає в емоційний ступор. Займає позицію «слухняного» учасника, виходячи із чого підписує всі протоколи слідчих дій, не зазираючи у них, незалежно від їх змісту.
4. Затриманий намагається домовитись з працівниками міліції про «покупку» своєї свободи. Слід пам'ятати, що такі дії утворюють самостійний склад злочину, передбачений статтею 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі, Кримінального кодексу України).

Слід звернути увагу на такі **рекомендації щодо поведінки під час затримання:**

1. Ви повинні повністю контролювати свої емоції. Пам'ятайте, що Ви зобов'язані виконувати тільки законні вимоги працівників міліції. Якщо Ви допустили дії, які були розцінені як адміністративне правопорушення, необхідно:

- назвати своє прізвище, ім'я, по-батькові, адресу проживання;
- пред'явити документ, що посвідчує Вашу особу;
- дати пояснення з приводу подій, свідком яких Ви стали;
- негайно припинити дії, з приводу яких Вам було зроблено зауваження працівниками міліції.

У разі виконання вказаних заходів, працівник міліції не має права вимагати від Вас іти за ним.

2. Ні в якому разі не можна чинити опір працівникам міліції, намагатися втекти, нецензурно лягати (адже кожна з цих дій утворює самостійний склад правопорушення).
3. Пам'ятайте! Все, що Ви скажете працівникам міліції, може бути використано проти Вас. Особливо, якщо Ви сказали, записали і поставили свій підпис.
4. Не підписуйте протоколи, яких не читали, зміст яких не розумієте.
5. Якщо Ви підписуєте протокол,
 - не пропускайте пустих, незаповнених граф у ньому (перекреслюйте їх);
 - уважно звіряйте те, що записано в протоколі, із тим, як це відбувалось насправді;
 - вносьте наприкінці протоколу, у відповідній графі свої зауваження і доповнення.
6. Якомога швидше повідомте своїх близьких (членів сім'ї, друзів, керівництво ВУЗу) про те, що Вас затримано, назвіть підрозділ, в якому утримують, і прізвище слідчого, який веде провадження.
7. Зверніться за допомогою до свого адвоката. Ні в якому разі не погоджуйтесь на допомогу так званого «чергового» адвоката, а чекайте прибуття свого. Якщо Вас намагаються без Вашого адвоката допитати, чи провести інші слідчі дії, наприкінці кожного протоколу робіть запис «Проведення цієї слідчої дії вважаю незаконним. Підписувати протокол відмовляюсь. Вимагаю викликати адвоката (його прізвище, ім'я, по-батькові, номер телефону)».
8. Не рекомендується давати показання відразу після затримання. Адже тільки після вгамування емоцій, викликаних стресом затримання, після співбесіди з адвокатом, можна виробити оптимальну позицію захисту.
9. Після сформованих аргументів захисту, рекомендується зайняти активну позицію у провадженні – надавати показання, подавати клопотання про проведення експертиз, слідчих дій, залучення свідків тощо.

ДОДАТОК 1 - ЗРАЗОК ПРОГРАМИ ТРЕНІНГУ

«ПРАКТИКИ ЗАХИСТУ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ МІЖЕТНІЧНОЇ НЕНАВИСТІ»

День 1

13.30 – 14.00	Реєстрація
14.00 – 16.30	Знайомство учасників відкритого простору, визначення очікувань учасників, презентація цілей та завдань Технологія «Відкритий простір» Початок відкритого простору
16.30 – 16.45	Перерва на каву
16.45 – 18.30	Продовження обговорення Презентація напрацювань Підведення підсумків 1-го дня Обговорення. Запитання-відповіді Рефлексія. Зворотній зв'язок
19.00	Вечеря

День 2

10.00	Відкриття тренінгу
10.15	Права мігрантів і представників національних громад в Україні
11.00	Злочини, скоєні на ґрунті ненависті, їх ідентифікація та регулювання в національному законодавстві
11.40	Перерва на каву
12.00	Стереотипи: поняття, природа формування, вплив на поведінку людини
13.00	Обід
14.00	Неонацистська символіка та мова ворожнечі
15.00	Перерва на каву
15.30– 17.30	Жива бібліотека

День 3

9.30	Підбиття підсумків попереднього дня
9.45	Попередження випадків агресивного ставлення і нападів
10.45	Перерва на каву
11.00	Основи поведінки у випадку, якщо Ви стали жертвою нападу
12.30	Процедура подання заяви про напад (чи інший злочин). Ваші права і обов'язки, як потерпілої особи у кримінальному провадженні
13.30	Обід
14.30	Правила поведінки під час перевірки у Вас документів працівниками правоохоронних органів
16.00	Перерва на каву
16.15	Правила поведінки, якщо Вас підозрюють у вчиненні злочину. Порядок оскарження дій працівників ОВС. Контакти представництв: посольств, представників Уповноваженого з прав людини, міжнародних організацій
17.00	Підсумки та оцінка тренінгу

ДОДАТОК 2 – ЗРАЗОК АНКЕТИ

Оціночна анкета тренінгу

«Злочини на ґрунті нетерпимості: ідентифікація, розслідування, робота з громадами меншин»

Шановний учаснику опитування, це анкетування проводиться для забезпечення вдосконалення програми тренінгу.

Стать: Чоловіча Жіноча

1. Посада, яку займаєте _____

2. Стаж роботи або громадської діяльності за тематикою семінару _____

3. Чи вважаєте Ви, що розгляд проблем, пов'язаних із розробкою механізмів протидії проявам нетолерантності, дискримінації і злочинів на ґрунті нетерпимості є актуальною темою (якщо Ні, назвіть причини) _____

4. Чи виникали у Вашому житті ситуації, пов'язані із вираженням особами з близького оточення (близькими родичами, колегами по службі, сусідами тощо) почуття ненависті, нетерпимості щодо «інших» груп людей? (опишіть будь ласка життєву ситуацію, яка спровокувала вираження таких почуттів)

5. Які б теми (проблеми, питання) Ви б хотіли розглянути в рамках представленого тренінгу? Які теми викликають у Вас особливу зацікавленість?

ЧАСТИНА ДЛЯ ЗАПОВНЕННЯ ПІСЛЯ ТРЕНІНГУ

2. Чи змінилось у результаті навчальної програми Ваше розуміння питань, пов'язаних зі злочинами на ґрунті нетерпимості?

Так Ні

Якщо ні, будь ласка, поясніть:

3. Чи задоволені Ви результатами проведеного тренінгу?

Так Ні

Якщо ні, будь ласка, поясніть:

Будь ласка, оцініть наведені нижче твердження за такою шкалою від 1 до 5:

5 – Цілком погоджуюсь 4 – Погоджуюсь 3 – Не визначився (не визначилась)

2 – Не погоджуюсь 1 – Абсолютно не погоджуюсь

- Навчальна програма відповідала Вашим загальним очікуванням 5 4 3 2 1
- Тривалість програми була оптимальною 5 4 3 2 1
- Зміст програми, з точки зору тематики, був слушний 5 4 3 2 1

Якого режиму роботи Ви б хотіли отримати в ході тренінгу більше? (можна обрати декілька варіантів)

- а) лекційного матеріалу (зокрема під запис);
- б) самостійного виконання практичних завдань;
- в) дискусій стосовно питань, що розглядаються;
- г) власних виступів із доповідями;
- д) відеоматеріалів для переглядів (документальних стрічок, відеокліпів тощо);
- е) особистого спілкування з тренером.

Будь ласка, оцініть окремі модулі програми за такою шкалою від 1 до 5:

5 – Відмінно 4 – Дуже добре 3 – Добре 2 – Погано 1 – Дуже погано

- Права мігрантів і представників національних громад в Україні (огляд прав, передбачених законом, і приклади їх практичної реалізації) 5 4 3 2 1
- Стереотипи: поняття, природа формування, вплив на поведінку людини 5 4 3 2 1
- Причини незвернення до правоохоронних органів від меншин та мігрантів 5 4 3 2 1
- Неонацистська символіка та мова ворожнечі 5 4 3 2 1
- Як ідентифікувати злочин на ґрунті ненависті? Індикатори упередження 5 4 3 2 1
- Процедура подання заяви про напад (чи інший злочин). Ваші права і обов'язки, як потерпілої особи у кримінальному провадженні 5 4 3 2 1
- Жива бібліотека 5 4 3 2 1
- Неформальне спілкування «Snack evening» 5 4 3 2 1
- Попередження випадків агресивного ставлення і нападів. Інтерактивна сесія 5 4 3 2 1
- Основи поведінки у випадку, якщо Ви стали жертвою нападу. Практичне завдання з подання скарги 5 4 3 2 1
- Правила поведінки, якщо Вас підозрюють у вчиненні злочину. Порядок оскарження дій працівників ОВС 5 4 3 2 1
- Технологія «Відкритий простір» 5 4 3 2 1

Будь ласка, визначте 3 основні сильні сторони тренінгу:

- _____
- _____
- _____

Будь ласка, визначте 3 основні недоліки (напрямки, які ви б Ви запропонували для подальшого вдосконалення / перегляду) тренінгу:

- _____
- _____
- _____

Будь ласка, висловіть нижче будь-які інші зауваження щодо тренінгу: _____

Дякуємо за Ваші відповіді!

ДОДАТОК 3 – ОПИС МЕТОДИКИ «ЖИВА БІБЛІОТЕКА»

«Жива бібліотека» – це інтерактивний захід, що надає людський вимір ідеї полікультурності, оскільки сприяє початку спілкування між людьми, які походять з різних соціально-етнічних контекстів. Захід отримав таку назву, оскільки для опису його учасників, організаторів та діяльності використовується бібліотечна термінологія.

Модель «Живої бібліотеки» «Ініціативи розмаїття» (далі – ІР-ЖБ) була адаптована Представництвом МОМ в Україні у 2007 р. на основі концепції, розробленої датською неурядовою організацією «Стоп насильству» у 2000 році.

ІР-ЖБ – це модель, в якій «книжками бібліотеки» є люди з різних соціальних або етнічних середовищ (далі – Книжки), а «читачами» Книжок можуть бути люди, які мало обізнані про різні соціальні та вразливі групи.

Для тренінгу з національними меншинами та мігрантами Книжками виступили працівники правоохоронних органів, а читачами – учасники тренінгу – представники громад національних меншин та мігрантів для підвищення довіри меншин до правоохоронної системи.

При створенні ІР-ЖБ основна увага має приділятися підбору Книжок такого етнічного та соціального походження, які зазвичай стикаються з невірним розумінням, упередженим ставленням та стереотипами. У першу чергу слід залучати осіб, які вже мешкають у відповідному населеному пункті і можуть представляти свої етнічні або соціальні групи.

Жива бібліотека з слідчим, м. Київ, 29 січня 2015 року

Приклади етнічних груп, які охоплює ІР-ЖБ

Афганці, американці, канадці, австрійці, азербайджанці, бангладешці, німці, ганці, угорці, індійці, євреї, йорданці, кенійці, литовці, нігерійці, поляки, роми, сірійці, зimbabweвці.

Приклади Книжок різного соціального походження, які охоплює ІР-ЖБ

Національні меншини, іноземні студенти, шукачі притулку, волонтери Корпусу миру, волонтери AIESEC, лідери громади, представники посольств, неурядових організацій (НУО) або міжнародних організацій, а також **слідчі та оперуповноважені**.

Жива бібліотека з слідчим, м. Одеса, 19 лютого 2015 року

Більше про підготовку та проведення заходу можна почитати в посібнику **ЖИВА БІБЛІОТЕКА «ІНІЦІАТИВИ РОЗМАЇТТЯ»** Посібник для організаторів

<http://www.diversipedia.org.ua/ukr/living-library/manual.html>

ДОДАТОК 4 – КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (ВИТЯГИ)

Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:
 - 1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
 - 2) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);
 - 3) вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату;**
 - 4) вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
 - 5) тяжкі наслідки, завдані злочином;
 - 6) вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, що перебуває в безпорадному стані;
 - 7) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
 - 8) вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
 - 9) вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
 - 10) вчинення злочину з особливою жорстокістю;
 - 11) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
 - 12) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
 - 13) вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.
2. Суд має право, залежно від характеру вчиненого злочину, не визнати будь-яку із зазначених у частині першій цієї статті обставин, за винятком обставин, зазначених у пунктах 2, 6, 7, 9, 10, 12 такою, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вирок.
3. При призначенні покарання суд не може визнати такими, що його обтяжують, обставини, не зазначені в частині першій цієї статті.
4. Якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ I

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України

1. Умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (254к/96-ВР), а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, – караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.
2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або **поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі**, – караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків, – караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

Розділ II

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Стаття 115. Умисне вбивство

1. Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, – карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.
2. Умисне вбивство:
 - 1) двох або більше осіб;
 - 2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
 - 3) заручника або викраденої людини;
 - 4) вчинене з особливою жорстокістю;
 - 5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб;
 - 6) з корисливих мотивів;
 - 7) з хуліганських мотивів;
 - 8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку;
 - 9) з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення;
 - 10) поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом;
 - 11) вчинене на замовлення;
 - 12) вчинене за попередньою змовою групою осіб;

13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116-118 цього Кодексу;

14) з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті.

(Стаття 115 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження

1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи **з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості,** або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого, – карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

(Стаття 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження

1. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, тобто умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у статті 121 цього Кодексу, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину, – карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.
2. Ті самі дії, вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій або **з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості,** – караються позбавленням волі від трьох до п'яти років.

(Стаття 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 126. Побої і мордування

1. Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

2. Ті самі діяння, що мають характер мордування, вчинені групою осіб, або з метою залякування потерпілого чи його близьких, або **з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості**, – караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

(Стаття 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 127. Катування

1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб – карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.
2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або **з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості**, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

(Стаття 127 в редакції Законів № 2322-IV від 12.01.2005, № 270-VI від 15.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 129. Погроза вбивством

1. Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, – карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до двох років.
2. Те саме діяння, вчинене членом організованої групи або **з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості**, – карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

(Стаття 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1707-VI від 05.11.2009)

Розділ V

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань

1. Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних,

релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками – караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, поєднані з насильством, обманом чи погрозами, а також вчинені службовою особою, – караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які були вчинені організованою групою осіб або спричинили тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

(Стаття 161 в редакції Закону № 1707-VI від 05.11.2009)

Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків

Пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку – карається штрафом до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

(Стаття 178 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008)

Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь – караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

(Стаття 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008)

Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду

1. Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років.
2. Примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

(Стаття 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 270-VI від 15.04.2008)

Стаття 296. Хуліганство

1. Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, – карається штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років.
2. Ті самі дії, вчинені групою осіб, – караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до чотирьох років.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язані з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, – караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.
4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень, – караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

(Стаття 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3075-III від 07.03.2002)

Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого

1. Наруга над могилою, іншим місцем поховання, над тілом (останками, прахом) померлого або над урною з прахом померлого, а також незаконне заволодіння тілом (останками, прахом) померлого, урною з прахом померлого, предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого, – караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.
2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою, групою осіб, або з корисливих чи хуліганських мотивів, або щодо братської могили чи могили Невідомого солдата, або поєднані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, – караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію

1. Ввезення в Україну творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні – караються штрафом до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести

місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, з конфіскацією творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, засобів їх виготовлення та розповсюдження.

2. Ті самі дії щодо кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, – караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, з конфіскацією кіно- та відеопродукції, що пропагує культ насильства і жорстокості, расову, національну та релігійну нетерпимість та дискримінацію, засобів її виготовлення і демонстрування.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, а також примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією творів, кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, засобів їх виготовлення і демонстрування.

ДОДАТОК 5 – ПРИКЛАД ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВИПАДОК НЕНАВИСТІ⁶

Дата, місце та час випадку (область, місто, рік/місяць/число/дата/час): _____

Особа жертви (ім'я/прізвище, національність, етнічне походження, місце проживання): _____

Опис випадку (наприклад мова ворожнечі (образливі вигуки), вандалізм, провокація, кількість нападників, тривалість нападу, використання зброї (або інших предметів), опис зовнішнього вигляду злочинців/їх політичні погляди, чи було щось вкрадено. Ви можете додати до списку те, що вважаєте важливим): _____

Отримані тілесні ушкодження / завдані збитки: _____

Реакція свідків (наприклад, Чи намагався хтось втрутитися? Чи викликали міліцію?): _____

Втручання міліції (наприклад, Чи були співробітники міліції свідками події? Чи їх покликали? Чи повідомила жертва про випадок до міліції? Наскільки активно справа розслідується?): _____

Наявність фото/відео з місця випадку? (графіті, завдана шкода, отримані ушкодження, місце події тощо): _____

Джерело інформації/ контактна інформація в населеному пункті, де мав місце випадок: _____

Коли стався попередній подібний випадок у цьому місті?: _____

Додаткова інформація щодо цього випадку: _____

*Будь ласка, надайте якомога більше інформації про випадок.
Особиста інформація про жертв є суворо конфіденційною.*

⁶ Зразок розроблено мережею «Ініціатива Розмаїття»

ДОДАТОК 6 – ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ПОТЕРПІЛОГО ДЛЯ ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ НЕТЕРПИМОСТІ

**ВИ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ЗЛОЧИНУ НА ҐРУНТІ
НЕНАВИСТІ (РАСИЗМУ, АНТИСЕМІТИЗМУ, ГОМОФОБІЇ)**

1. Перевірте мотиви злочину, який було скоєно проти Вас (ненависть у даному випадку означає упереджене ставлення до певної групи людей – меншини). Для цього дайте відповідь на наступні питання:
 - A.** Ви належите до меншини? (національної, етнічної, релігійної, сексуальної тощо)
 - B.** Чи вважали/знали нападники, що ви належите до меншини?
 - C.** Чи мали нападники видимі ознаки належності до субкультури? (татування, спортивний чи камуфляжний одяг, голені голови, рунічні знаки на одязі, наприклад свастика)
 - D.** Нападники не мали очевидного іншого основного мотиву до скоєння злочину? (нажива, ревності тощо)
 - E.** Чи супроводжувався злочинний акт зневажливими висловами чи жестами ненависті до меншини/меншин?
2. Якщо Ви відповіли «так» на одне чи більше з наведених питань, то проти Вас ймовірно було скоєно злочин на ґрунті ненависті. Ініціатива Розмаїття та Проект «Без Кордонів» проводять моніторинг злочинів на ґрунті ненависті. Ми просимо Вас повідомити нас про злочин за допомогою онлайн-форми <http://goo.gl/g2qmui>, за номером телефону **+38-093-035-15-15**, або на адресу електронної скриньки info@noborders.org.ua
Всі повідомлення конфіденційні!
3. Вирішіть, чи будете Ви звертатися із заявою про злочин в міліцію. Якщо Ви вирішили звернутися до слідчого, або викликали міліцію на місце подій, зверніть увагу на Ваші покази у протоколі чи заяві про злочин. Співробітники Проекту «Без Кордонів» також надають безкоштовні консультації та адвокатський супровід. Зверніться до нас за номером **+38-093-035-15-15**.

Міліціонер має внести у протокол усі Ваші слова та покази, якщо Ви вважаєте, що злочин проти Вас було скоєно із мотивом ненависті – це має бути зазначено у протоколі/заяві. Не підписуйте протокол без вказання цієї інформації. Подивіться на питання в синій рамці, внесіть розгорнуті відповіді на них у протокол. Покарання за злочини на ґрунті ненависті є більш суворим, тому пам'ятайте, що від Вас залежить, чи буде покарання справедливим. Допомагаючи собі – Ви можете допомогти усім тим, хто може стати наступною жертвою цих злочинців!

Проект «Посилення управління
міграційними процесами та співпраці
з питань реадмісії у Східній Європі
(MIGRECO)»

ПРАКТИКИ ЗАХИСТУ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ МІЖЕТНІЧНОЇ НЕНАВИСТІ

Міні-посібник із організації тренінгу
для національних меншин та мігрантів